

AMÉLIE NOTHOMB

Riket met de kuif

ROMAN

Ook verschenen van Amélie Nothomb bij

Xander Uitgevers

De misdaad van graaf Neville (2016)

Amélie Nothomb

Riket met de kuif

Vertaald door Marijke Arijs

Uitgegeven door Xander Uitgevers BV
Hamerstraat 3, 1021 JT Amsterdam

www.xanderuitgevers.nl

Oorspronkelijke titel: *Riquet à la houppe*

Oorspronkelijke uitgever: Albin Michel

Vertaling: Marijke Arijs

Omslagontwerp: Studio Marlies Visser

Omslagbeeld: Olivia Ettema

Auteursfoto: Corbis

Zetwerk: ZetSpiegel, Best

Copyright © 2016 Éditions Albin Michel
Copyright © 2017 voor de Nederlandse taal:
Xander Uitgevers BV, Amsterdam

Eerste druk 2017

ISBN 978 94 0160 651 6 | NUR 302

Deze vertaling is tot stand gekomen met een beurs
van het Vlaams Fonds voor de Letteren

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden te traceren.
Mocht u desondanks menen rechten te kunnen uitoefenen,
dan kunt u contact opnemen met de uitgever.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt
door middel van druk, fotokopie, internet of op welke
andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

Enide, die op haar achtenveertigste voor het eerst zwanger was, leefde naar de bevalling toe zoals anderen naar een spelletje Russische roulette. Niet dat ze niet blij was met die langverwachte zwangerschap. Toen ze het in de gaten kreeg, was ze al zes maanden.

‘Mevrouw, u zag toch dat uw menstruatie uitbleef!’ zei de arts.

‘Dat leek me normaal, op mijn leeftijd.’

‘En de misselijkheid en vermoeidheid dan?’

‘Ik heb altijd getobd met mijn gezondheid.’

De dokter moest toegeven dat het aan haar lichtgewelfde buik nauwelijks te zien was. Enide behoorde tot die generatie vrouwen die zo klein en tener zijn dat ze er nooit uitzien als vrouwen, maar plotse-

ling van adolescenten in bejaarde meisjes veranderen.

Die ochtend in het ziekenhuis zat Enide vreselijk in de rats. Ze had het gevoel dat het verkeerd zou aflopen zonder dat ze daar iets aan kon doen. Haar man hield haar hand vast.

‘Het lukt me nooit,’ zei ze.

‘Het loopt vast op rolletjes,’ zei hij bemoedigend.

Maar hij geloofde niet wat hij zei. Enide was tijdens haar zwangerschap geen grammetje aangekomen. Ze verzekerden haar dat de baby in haar buik leefde, maar om dat te geloven had je veel fantasie nodig.

De dokter deelde hen mee dat het een keizersnede zou worden. Dat was de enige mogelijkheid. Het echtpaar werd gerustgesteld.

Ze wisten al dat het een jongen zou worden. Enide beschouwde hem als een godsgeschenk en wilde hem Déodat noemen.

‘Waarom niet Théodore? Dat betekent hetzelfde,’ zei haar man.

‘De beste mannen hebben een voornaam die op -at eindigt,’ antwoordde ze.

Daar kon Honorat alleen maar om glimlachen.

Toen de ouders de baby zagen, werd hun wereld ruw door elkaar geschud. De pasgeborene leek wel een oud mannetje: overal rimpels, ogen als spleetjes, een ingevallen mond – hij was niet om aan te zien.

Enide schrok zo dat het even duurde voor ze haar

spraak hervond en de dokter kon vragen of haar zoontje wel normaal was.

‘Hij is zo gezond als een vis, mevrouw.’

‘Waarom is hij zo gerimpeld?’

‘Een lichte dehydratie. Dat trekt wel bij.’

‘Hij is zo klein en zo mager!’

‘Hij lijkt op zijn moeder, mevrouw.’

‘Kom nou, dokter, hij is afzichtelijk.’

‘Weet u, bijna alle baby’s zijn lelijk, ook al durft niemand dat te zeggen. Ik verzeker u dat deze hier er prima uitziet.’

Zodra Honorat en Enide met hun spruit alleen waren, besloten ze toch maar van hem te houden.

‘En als we hem nu eens Riket met de kuif noemden?’ stelde ze voor.

‘Nee, Déodat is prima,’ glimlachte de kersverse vader dapper.

Gelukkig hadden ze weinig familie en vrienden. Dat nam niet weg dat ze bezoekers moesten trotseren die er niet in slaagden hun ontsteltenis achter hun goede manieren te verbergen. Enide bestudeerde hun gezichten wanneer ze haar kleintje voor het eerst zagen. Telkens als ze hen zag rillen van afkeer, voelde ze zich ellendig. Na een hartverscheurende stilte waagden de mensen ten slotte een opmerking waarvan de onbeholpenheid varieerde: ‘Sprekend zijn overgrootvader op zijn sterfbed.’ Of: ‘Die ziet er raar uit! Nou ja, voor een jongen is dat niet zo erg.’

De gemene tante Chefsiba sloeg werkelijk alles: ‘Arme Enide, ben je al wat bekomen?’

‘Ja, de keizersnede is voorspoedig verlopen.’

‘Nee, ik bedoel, ben je er al van bekomen dat je zo’n gedrocht op de wereld hebt gezet?’

Moedeloos gingen de ouders naar huis, waar ze zich helemaal van de buitenwereld afsloten.

‘Schat, beloof me plechtig dat we voortaan geen bezoek meer ontvangen,’ zei de jonge moeder tegen Honorat.

‘Dat beloof ik je, liefste.’

‘Ik hoop dat Déodat niets meegekregen heeft van het venijn en de hatelijkheden van al die mensen. Weet je, het is zo’n schatje. Hij probeerde van mijn borst te drinken en toen hij merkte dat het niet lukte, glimlachte hij naar me, alsof hij me duidelijk wilde maken dat het niet erg was.’

Ze verliest haar verstand, dacht de vader. Enide had altijd een bijzonder zwakke gezondheid gehad, zowel geestelijk als lichamelijk. Op haar vijftiende was ze van de balletschool van de Opéra de Paris gestuurd om een reden die in de geschiedenis van dat eerbiedwaardige instituut nog niet eerder was vertoond: buitengewone magerheid. ‘We wisten niet dat dit bestond,’ had de examinatrice besloten.

Met haar één meter vijftig hoefde het meisje er niet aan te denken model te worden. Haar diploma had ze op het nippertje gehaald. De leraren hadden het haar

vooral toegekend omdat ze een prima ballerina in haar zagen.

Thuis had Enide haar mislukking niet durven opbiechten en dus kwam ze iedere ochtend naar het plein voor de Opéra, waar ze de hele dag bleef zitten somberen. Daar had Honorat, die toen als koksleerling op de balletschool werkte, haar opgemerkt. De zeventienjarige jongeman, rond van lijf en geest, was stapelgek geworden op het broodmagere kind.

‘Jij kunt wel iets beters krijgen dan een zelfmoordkandidate,’ had ze tegen hem gezegd.

‘Trouw met me.’

‘Ik leg te weinig gewicht in de schaal.’

‘Samen wegen we zwaar genoeg.’

Omdat ze toch niets beters te doen had, zei het meisje ten slotte ja. Op het gebied van huwelijken gold nog steeds de Code Napoléon: voor meisjes was de minimumleeftijd vijftien en voor jongens achttien jaar. Na een jaar te hebben gewacht traden de twee adolescenten in de Sint-Augustinuskerk in het huwelijk.

Ze waren zielsgelukkig samen. Tot haar eigen verbazing werd Enide al spoedig smoorverliefd op die dikke jongen. Ze stond versteld van zijn onuitputtelijke vriendelijkheid en geduld. Al snel maakte hij promotie en werd chef-kok op de dansschool. De aankomende danseresjes vroegen hem voortdurend minder boter en room te gebruiken, hoewel Honorat hen verzekerde dat hij die ingrediënten al lang niet meer kocht.

‘Waarom smaakt het eten dan zo lekker?’ wierpen de toekomstige ballerina’s tegen.

‘Omdat het met liefde is bereid.’

‘Maakt liefde dik? Je bent tonnetjerond.’

‘Zo ben ik nou eenmaal. Maar kijk naar mijn vrouw, dan zullen jullie zien hoe slank de liefde maakt.’

Dat argument sloeg nergens op. Enide was altijd heel erg tener geweest. Maar het stelde de danseresjes gerust. Vanaf dat moment droegen ze de kok op handen.

Er volgden meer dan dertig zo volmaakt gelukkige jaren dat de tijd ongemerkt aan de twee gelieven voorbijging. Zijn vrouw was vaak bedroefd omdat ze geen kinderen had. Honorat troostte haar dan met de woorden: ‘Wij zijn zelf kinderen.’

Ze leefden inderdaad als kinderen. Zodra hij achter zijn fornuizen vandaan kwam, repte Honorat zich naar zijn vrouw. Samen klaverjasten ze of speelden mens-erger-je-niet. Als het kermis was in de Tuilerieën, hingen ze daar uren rond. De schiettent vonden ze het leukst, hoewel er geen erbarmelijker schutters waren dan zij. Wanneer ze misselijk waren van al die suiker-spinnen en al die rondjes in het reuzenrad, liepen ze hand in hand terug naar de Opéra.

Enide genoot geen goede gezondheid, maar wat zou ze daaraan hebben gehad? Wanneer ze aan een van haar kwaaltjes leed, die overigens volstrekt onschuldig waren, werd ze in de watten gelegd als een ziek kind.

Honorat bracht haar een dienblad op bed met geroosterd brood met bosbessenjam en lichte thee. Zodra hij had afgeruimd, ging hij dicht tegen haar aan liggen. Met de extra laag op zijn lichaam absorbeerde hij het koortszweet en de bacteriën die ze bij het hoesten verspreidde. Uit het raam van hun kamer, onder de hanenbalken van de Opéra, keken ze uit over Parijs, dat alleen voor hen sinds Cocteau niets was veranderd. Het is niet iedereen gegeven een enfant terrible te zijn.

De geboorte van Déodat was een ruw ontwaken. Aangezien er toch niks anders op zat, veranderden ze in het soort volwassenen dat men ouders noemt. Dat ze veel langer dan gemiddeld kind waren gebleven, was een nadeel: ze bleven de gewoonte houden om 's ochtends bij het ontwaken in de eerste plaats aan zichzelf te denken. Altijd was het Honorat die plots uitriep: 'De kleine!'

De baby, zich ervan bewust dat hij niet aan hun verwachtingen beantwoordde, hield zich vanaf het begin gedeisd. Nooit hoorden ze hem huilen. Zelfs als hij honger had wachtte hij geduldig op zijn flesje, dat hij leegdronk in de gulzige extase van een mysticus. Enide kon de weerzin die zijn gezicht haar inboezemde maar moeilijk bedwingen en dus besloot hij al snel te leren glimlachen.

Ze was hem daar dankbaar voor en vatte genegenheid voor hem op. Haar liefde was des te groter daar ze eerst bang was geweest dat ze niet van hem zou kunnen

houden: ze realiseerde zich dat Déodat zich terdege bewust was van haar afkeer en dat hij haar had geholpen die te overwinnen.

‘Onze zoon is een pientere jongen,’ verklaarde ze.

Dat was waar: het wurm was begiftigd met die superieure vorm van intelligentie die je nog het best gevoel voor de medemens zou kunnen noemen. Gewone intelligentie gaat zelden gepaard met die eigenschap, die vergelijkbaar is met een talenknobbel: wie ermee gezegend is, weet dat ieder mens een taal is en dat je die kunt leren als je je hart en je gevoel er maar voldoende voor openstelt. Om die reden is het ook een vorm van intelligentie: het gaat om begrip en kennis. Intelligente mensen die dat inzicht in de ander niet ontwikkelen worden idioten, in de etymologische betekenis van het woord: ze zijn op zichzelf gericht. De tijd waarin wij leven is vergeven van die intelligente idioten, in hun gezelschap ga je terugverlangen naar de aardige sufferds uit vroegere tijden.

Intelligentie is ook altijd een kwestie van aanpassingsvermogen. Déodat moest een omgeving voor zich innemen die niet bepaald welwillend stond tegenover de fouten van moeder natuur. Vergis u niet, Enide en Honorat waren goede mensen. De waarheid is dat niemand bereid is wanstaltigheid te accepteren en al helemaal niet bij het eigen kroost. Hoe kun je aanvaarden dat een moment van liefde leidt tot de steeds hernieuwde schok van het lelijke? Hoe kun je accepteren dat een

geslaagde liefdesdaad resulteert in zo'n groteske kop? Een dergelijke ongerijmdheid kun je alleen zien als een ongeluk.

Nog voor de baby de veelbesproken spiegelfase had bereikt, begreep hij dat hij foeilelijk was. Hij las het in de gevoelige ogen van zijn moeder, hij las het zelfs in de onverstoorbare blik van zijn vader. Hij beseftte het des te beter daar hij die lelijkheid niet van zijn ouders had: hij had ze niet overgeërfd van zijn mooie mama en ook niet van die papa met zijn babyface – een onverdraaglijke paradox die door Enide als volgt werd verwoord: 'Lievelling, jij zult op je vijftigste meer van een baby hebben dan die arme kleine van ons.' Enide nam die woorden, 'arme kleine', wel vaker in de mond.

Alle baby's zijn alleen en hij was het nog meer dan de andere, aan zichzelf overgelaten in de wieg waartoe zijn wereld zich beperkte. Hij hield van die eenzaamheid: wanneer hij met zichzelf alleen was, werd hij niet meer geconfronteerd met medelijdende reacties en kon hij heerlijk op ontdekking uitgaan in zijn eigen geest. Daarin ontrolden zich zulke mooie, uitgestrekte vergezichten dat hij zich al spoedig de nobele kunst van het bewonderen eigen maakte. Hij kon er naar hartenlust in ronddwalen, van gezichtspunt veranderen en luisteren naar het geluid dat zo nu en dan opklonk uit de oneindige ruimte.

Dat geluid was wind, die zo hard blies dat hij wel

van ver moest komen. De onstuimige vlagen brachten hem buiten zinnen van plezier, ze voerden flarden mee van een onbekende taal die Déodat verstond omdat hij ervoor openstond: ‘Ik ben het. Ik ben degene die leeft. Vergeet het niet.’ De zware stem deed hem denken aan het geluid van een leeglopend bad en deed hem sidderen van puur genot. Een genot waar zo’n zwarte sluier overheen lag dat alles in diepe duisternis was gehuld. Dan kwam het erop aan je over te geven aan het onmetelijke niets. Het doorstaan van die beproeving vervulde hem met vreugde en trots.

Daarna kwamen de dingen langzaam maar zeker opnieuw tevoorschijn en zag Déodat de eerste tekenen van leven weer oprijzen uit het niets: hij speelde met een eencellig wezen dat een heel kleurenpalet doorliep, genoot van al die zuivere kleuren – het zachte blauw, het volle rood, het geraffineerde groen, het diepe geel – en bij iedere aanraking ging er een verrukkelijke rilling door hem heen.

Hij stelde vast dat het bijna altijd visuele ervaringen betrof en vermoedde dat er nog meer manieren bestonden om op ontdekking uit te gaan. Hij ging na welke er tot zijn beschikking stonden en begreep dat hij op zijn manier uitstekend toegerust was. Hij leerde sabbelen op zijn vingers, die zoutig smaakten, en op zijn kussen, dat van zijn speeksel zoet werd als room. Wilde hij nog meer contrasten, dan drukte hij en produceerde in zijn luijer een compacte warme substantie met een sterke

geur, wat hem met een ontembare trots vervulde. De deuren zwaaiden open en hij betrad een koninkrijk waar hij heer en meester was.

Daar regeerde de liefde, die nooit zo weldadig was als in die eenzaamheid. Deze golf van genegenheid was gericht op niemand in het bijzonder: het was een liefde zonder object, die aan zichzelf genoeg had en hem onderdompelde in het grootst denkbare welbehagen. Hij hoefde zich maar aan de stroom van gevoelens over te geven om zich te laten meevoeren naar een plek waar geen tijd of ruimte bestond, alleen een grenzeloos genot.

Altijd kwam het moment dat er een gezicht verscheen: de buitenwereld toonde belangstelling voor hem, hij moest de confrontatie weer aangaan. Déodat had ontdekt dat glimlachen een goed antwoord was op de onverzadigbare vraag van zijn ouders en hij deed dat dan ook om de haverklap.

Als de baby alleen was, glimlachte hij nooit. Hij hoefde zichzelf niet te tonen dat hij tevreden was. Een glimlach was taal, of beter gezegd, de soort taal die je gebruikte voor de buitenwereld. Want er bestond ook een onuitgesproken taal, die niet diende om informatie uit te wisselen, maar alleen om je extase te vergroten.

In aanwezigheid van zijn ouders boette het discours onmiskkenbaar aan kwaliteit in. Hij moest zich aanpassen aan hun niveau of, erger nog, aan het niveau dat ze hem toeschreven. Ze debiteerden de onnozelheden die

mensen tegen kinderen menen te moeten uitkramen. Maar Déodat hield van zijn vader en moeder en speelde het spel mee.

Enide pakte hem op en drukte hem dicht tegen zich aan. Hij voelde hoe de lieve woordjes uit haar moederborst opwelden. Ze deed zijn luier af en prees hem om wat ze daarin aantrof. Dat sterkte hem in de gedachte dat hij een bewonderenswaardige prestatie had geleverd. Ze maakte zijn billen schoon en hij trappelde met zijn beentjes van plezier. Ze bracht heerlijk frisse zalf aan en deed hem een schone luier om. De kleine genoot er zo van dat zijn mond halfopen hing.

‘Hij heeft vast honger,’ merkte Honorat op. ‘Ik ga een flesje maken.’

Déodat wist dat zijn ouders het moeilijk hadden met zijn uiterlijk en had ervan afgezien de voedselallergieën te krijgen die mooie kinderen zich kunnen veroorloven. Hij dronk zijn flesje koemelk leeg zonder tegenstribbelen. ‘Wat een voorbeeldig kind,’ zei iedereen.

Daarna werd hij in zijn box gelegd. Die ruimte beviel hem om een eenvoudige reden: hij werd er met rust gelaten. Hoewel hij innig van zijn vader en moeder hield, had hij gemerkt dat hij dat toch liever van een zekere afstand deed: het kwam zijn genegenheid ten goede. Wanneer Enide hem in haar armen hield, was hij zo blij dat het in zekere zin afbreuk deed aan zijn liefde. In de beschutting van zijn box analyseerde hij zijn euforie, die hij in zijn herinnering opnieuw beleefde,

en voelde hoe hij door een golf van warme gevoelens werd overspoeld. Dat herbeleven ging hem des te beter af daar hij het voorwerp van zijn liefde kon observeren zonder dat zij naar hem keek: ze was aan het redden, zoog de kamer of zat te lezen. Hij hield het meest van haar wanneer ze hem met haar aanwezigheid vereerde, maar hem haar beklemmende bezorgdheid bespaarde.

Déodat hield ook van Honorat, maar op een andere manier, meer met zijn verstand dan met de rest van zijn lichaam. In zijn vaders armen voelde hij een aangename uitwisseling van genegenheid en respect. Hij vond het prettig dat er bij hem geen emotionele toestanden aan te pas kwamen: dat zou gênant geweest zijn. Hij voelde dat deze man gespeend was van moederlijke bezorgdheid en was hem dankbaar voor zijn betrouwbaarheid en zijn evenwichtigheid.

Op een dag gebeurde er iets gedenkwaardigs: de baby ontdekte dat er nog meer mensen op de wereld bestonden. Enide had de deur opengedaan en plots stond daar een persoon van hetzelfde geslacht als zijn vader, maar met bredere schouders en een zwaardere stem. Die verschijning scheen zijn moeder niet te verbazen.

‘Zet de boodschappen maar in de keuken,’ zei ze.

De kerel sjouwde met een aanzienlijk aantal flessen water. Hij ging meteen weer weg.

Déodat dacht na. Als zijn moeder niet raar opkeek van

een dergelijke verschijning, dan betekende dat dat die persoon voor haar niets opmerkelijks had. Hij speurde zijn geest af tot in de verste uithoeken. Hoe ondoordringbaar het duister daar ook was, toch ontwaarde hij een paar schimmen die dat ongehoorde gegeven bevestigden: vader, moeder en hij waren niet alleen op de wereld. Hij was net zo verbaasd als Robinson toen die Vrijdag tegen het lijf liep.

Later ving hij een gesprek op tussen Honorat en Enide: ‘Ze zijn onmogelijk. Hoe plechtig ik die meisjes ook verzeker dat ik geen grammetje vet in het eten doe, ze zijn zo wantrouwig dat ze het nauwelijks aanraken.’

‘Zal ik nog een keer langskomen om hen gerust te stellen?’

‘Misschien moet je dat maar doen. Maar ik heb er schoon genoeg van dat die anorectische meiden door het tijdperk van de achterdocht worden beheerst.’¹

Zo kwam de jongen te weten dat er ook nog meer mensen van het geslacht van zijn moeder op de aarde rondliepen. Hij vermoedde dat uit deze conversatie nog meer informatie te halen viel, maar besloot het doorgronden daarvan uit te stellen tot een later tijdstip.

Het taalgebruik van zijn ouders leverde hem nauwelijks problemen op. Als hij een geheel van onbekende klanken hoorde, werd de betekenis al spoedig duide-

1 ‘tijdperk van de achterdocht’: verwijst naar *L'ère du soupçon*, een essaybundel van Nathalie Sarraute.

lijk. Op een dag wees het voorwerp van zijn liefde naar zichzelf en articuleerde ongewoon duidelijk: ‘Mama. Ma-ma. Mama.’

Hij wist toch allang hoe ze heette? Twijfelde ze daar misschien aan? Dacht ze dat hij achterlijk was?

Ze tilde hem op tot voor haar gezicht en herhaalde: ‘Mama. Ma-ma.’

Haar mond bevond zich ter hoogte van zijn ogen, zodat hij goed kon zien hoe haar lippen de lettergrepen vormden. Het was eng en absurd. Waarom deed ze dat?

Het imitatiegedrag dat baby’s van zijn leeftijd eigen is, zorgde ervoor dat hij haar nadeed, zelfs zonder dat hij zich daarvan bewust was, en tot zijn ontsteltenis hoorde hij zich buiten zijn wil om ‘mamama’ zeggen.

‘Ja, kleintje! Ja!’ riep Enide dolgelukkig. ‘Goed zo!’

Ze overdekte zijn wangetjes met gretige kussen. Ze leek nog enthousiaster dan wanneer hij een buitengewoon geslaagde drol had gedraaid. Déodat vond die waardehiërarchie misplaatst.

Terug in zijn box analyseerde hij deze nieuwe ontwikkeling met enige bezorgdheid. Zijn moeder wilde dat hij praatte. Waarom? Wat moest hij zeggen? Wat wilde ze dat hij zei?

Haar bedoeling had ze duidelijk kenbaar gemaakt. Ze wilde dat hij haar naam zei. De naam zeggen van de persoon met wie je een band hebt, was dus kennelijk een belangrijk ritueel. Déodat had dat soort gedrag in

de grotemensenwereld al eerder gezien. Niet vergeten straks ‘papa’ te zeggen tegen papa, zodat hij zich niet verongelijkt zou voelen.

Misschien had mama ook willen controleren of zijn spraakorganen wel werkten? Ja, dat zou het wel zijn. De mensen die hij had gezien, produceerden allemaal geluiden met hun mond, iets wat hijzelf nog nooit had gedaan. Hij herinnerde zich dat hij Enide een keertje had horen zeggen dat ze het vreemd vond dat hij zo stil was en nooit huilde. Zij huilde soms wel. Dan keek hij haar heel doordringend aan, waarop zij opmerkte: ‘De omgekeerde wereld! De baby wil mama troosten! Terwijl jij degene bent die zou moeten huilen!’ Waarom had hij dan moeten huilen?

Huilen leek samen te hangen met pijn. Voor zover hij begreep, vergoot zijn moeder tranen als ze pijn had. Hij kon er niet achter komen of het een symptoom of een communicatiemiddel betrof. Maar goed, hij had geen pijn en betwijfelde zelfs of hij tot huilen in staat was: hij had het een keertje geprobeerd toen hij alleen was, maar er was geen druppel vocht uit zijn ogen gekomen.

Honorat was zojuist thuisgekomen. De kleine herinnerde zich zijn voornemen en riep luidkeels: ‘Papapa.’ Zijn vader bleef als door de bliksem getroffen staan, maar wist ten slotte uit te brengen: ‘Je kunt praten!’

‘Ja, hij heeft “mama” tegen me gezegd,’ bemoeide

Enide zich ermee, om hem erop te wijzen dat zij de priemeur had gehad.

Honorat nam zijn zoon in zijn armen en overdekte hem met kussen: ‘Goed zo, lieverd! Nu zullen we eindelijk weten wat er in je hoofd omgaat.’

Aha, dat was het dus. Ze wilden dat hij praatte omdat ze wilden weten wat er in zijn hoofd omging. Was dat waar de spraak voor diende? Nee. Als mensen praatte, zeiden ze: ‘Waar zal ik dit neerzetten, mevrouw?’ of: ‘Vanavond eten we spaghetti.’ Maar van hem werd verwacht dat hij de taal daarvoor gebruikte. Waarschijnlijk gingen er in dat hoofd van hem bijzondere dingen om, opmerkelijke gedachten die zich aandien- den wanneer hij alleen was. Dat was vast de reden dat ze hem zo vaak aan die hem zo dierbare eenzaamheid overlieten: ze realiseerden zich dat hij dat nodig had om diepgang te bereiken.

De baby leidde daaruit af dat de anderen zich bewust waren van zijn anders-zijn: hij was die uitverkorene in wiens hoofd zich een essentieel gebeuren afspeelde. In andermans hoofd had je die schitterende invallen en vergezichten niet. En toch waren ze er vreemd genoeg van op de hoogte. Hoe kon dat? Daar moest hij achter zien te komen. Het was niet uitgesloten dat grote mensen over krachten beschikten die hij niet, of nog niet bezat.

Het was hem trouwens opgevallen dat hij veel kleiner was dan iedereen die hij kende. Dat intrigeerde

hem. Was dat een handicap? Hij besloot van niet. Daardoor konden zijn ouders hem in hun armen dragen en hij werd graag opgetild en tegen hen aan gevlijd. Zijn kleine gestalte bood hem bepaalde voordelen: als hij een voorwerp wilde hebben dat buiten zijn bereik was, zijn handen ernaar uitstreekte en een geluidje maakte, kreeg hij het aangereikt. Leren praten verstoorde die gang van zaken enigszins: voortaan werd hem gevraagd het ding te benoemen. Déodat vond dat een vrij stupide gewoonte, maar als hij hen hun zin gaf en ‘panda’ of ‘lepel’ zei, was hij toch in zijn schik met hun enthousiaste reacties.

‘Hij kan al goed praten, weet je,’ zei Enide.

‘Het zal niet lang duren voor hij zinnen kan vormen.’

De kleine vroeg zich af waarom zo’n zin een vooruitgang betekende. Het was verwarrend en maakte alles alleen maar ingewikkelder. Maar hij wilde hen niet tegen de haren in strijken en dus besloot hij een zin te produceren, temeer daar het hem dwarszat dat ze hem daar niet toe in staat achtten. Hij overwoog welke woorden hij zou kiezen en ging voor een complimentje: ‘Mama, die jurk staat je goed.’

Hij beseftte meteen dat hij te ver was gegaan: zijn moeder liet een glas vallen dat in duizend stukjes brak op de vloer, greep zonder bij dit drama stil te staan de telefoon en herhaalde als bezeten in de hoorn: ‘Hij heeft “Mama, deze jurk staat je goed” gezegd! Echt waar! En hij is pas dertien maanden! “Mama, die jurk

staat je goed!” Hij is hoogbegaafd! Een wonderkind!
Een genie!’

Het duurde een uur voor ze eraan dacht de glasscher-
ven op te veggen, terwijl ze in zo’n geval gewoonlijk met-
een de stofzuiger pakte. Daarna nam ze hem in haar
armen en vroeg: ‘Wie ben jij, kleintje?’

‘Déodat,’ antwoordde hij.

‘Je kent je eigen naam!’

Ja, duh. Hij was niet achterlijk.

Toen deed Enide iets wat ze nooit eerder had gedaan:
ze bracht het kind naar een groot glimmend oppervlak,
waarin je kon zien hoe ze een pop met een grotesk ge-
zicht tegen zich aan hield. Bij het zien van zijn verbou-
wede blik pakte ze zijn handje en zwaaide er even
mee. Door de gelijktijdigheid begreep Déodat wie die
pop was. Hij kreeg het gevoel dat hij stikte: dat mon-
ster was hij. Hij begreep dat hij lelijk was zonder dat ze
het hem hoefden uit te leggen. Zijn kop was een af-
schuwelijk mysterie, en dat hij begreep dat het de zijne
was, maakte het nog afschuwelijker. Zijn gezicht ver-
trok tot een schokkerige grimas en nog voor hij die
toestand had kunnen analyseren, klonk er een kreet
uit zijn mond, schoten er tranen in zijn ogen, werd zijn
blik troebel en begon zijn lichaampje krampachtig te
schokken.

‘Je huilt!’ riep zijn moeder uit.

Ze wilde niet inzien dat het een uiting van verdriet
was. Ze kon niet geloven dat hij net tot het inzicht was

gekomen dat hij lelijk was. Het komt door de emotie over de spiegelfase, dacht ze.

‘Ga je gang, lieverd, huil maar.’

Al enige tijd wordt er verkondigd dat lelijkheid een kwestie van cultuur is: die zou namelijk bepalen dat we mensen, dieren en dingen mooi of lelijk vinden. Hier wordt hoofdzaak met bijkomstigheid verward. Cultuur bepaalt weliswaar wat er in een bepaalde tijd en op een bepaalde plaats mooi gevonden wordt, maar de idee van schoonheid gaat daaraan vooraf. We worden met deze obsessie geboren, zodat kleine kinderen van nature aangetrokken worden tot mooie mensen en een afkeer hebben van lelijkerds.

Tot nog toe had Déodat alleen het knappe snoetje van zijn moeder en de zachtaardige trekken van zijn vader gekend. Nu kwam hij tot de ontdekking dat een gezicht foeilelijk kon zijn – en realiseerde hij zich op hetzelfde moment dat dat gezicht het zijne was. Hij die zich uitverkoren waande, kreeg plots het tegendeel van uitverkiezing te zien, hoewel het ook stiekem de reden voor die uitverkiezing kon zijn. Zelfs als het iemand anders was geweest, zou hij hebben gegild van ellende. Maar dat hij het was, was voor hem een onuitputtelijke bron van leed.

Enide zette de huilende baby weer in de box. Op dat moment gebeurde er een wonder. Déodat kreeg het gevoel dat niemand hiervoor verantwoordelijk kon

worden gesteld. Iedereen die zo'n trauma te verwerken krijgt, komt voor een moeilijke keuze te staan: of hij besluit de hele wereld te haten, omdat die hem zo'n onrechtvaardig lot heeft toebedeeld, of hij besluit een voorwerp van medelijden te worden voor de mensheid. Uiterst zeldzaam zijn degenen die kiezen voor de nauwe poort van de derde weg: het onrecht als zodanig erkennen, niets meer en niets minder, zonder daar negatieve gevoelens aan te koppelen. Je ongelukkige toestand niet ontkennen, maar er geen enkele conclusie aan verbinden.

Hij huilde en huilde om de klap te verwerken, hoewel het ergste leed eigenlijk al geleden was. De krachtige stem in zijn hoofd zei: 'Ik ben afzichtelijk en daarmee uit. Maar tegelijk ben ik heel wat meer dan dat: iemand die in zijn geest fascinerende vergezichten ziet, blij is dat hij leeft, intelligent en zinnelijk is en daar grenzeloos gelukkig om kan zijn.'

Soms zijn misverstanden tussen ouders en kinderen een zegen: had Enide begrepen waarom de baby huilde, dan had ze geprobeerd hem te troosten en lieve dingen gezegd die niet alleen niet hielpen, maar hem bovendien nog dieper de put in zouden hebben geduwd: 'Je bent niet lelijk, je bent anders, het geeft niks, ik hou van je zoals je bent.' Gelukkig zei ze geen van die rampzalige dingen, zodat Déodat met de vreselijke waarheid kon leren leven en tot een uitstekende *modus vivendi* kon komen.

Leed en onrecht hebben altijd bestaan. Met de beste bedoelingen, die waarmee de weg naar de hel is geplaveid, heeft onze tijd afschuwelijke verbale doekjes voor het bloeden voortgebracht die de wonde niet genezen, maar groter maken en de pechvogel permanente huidirritatie bezorgen. Behalve door pijn wordt hij ook nog eens gekweld door een zwerm muggen.

Die dag gaf Honoré zijn vrouw een bos witte lelies: ze was zo geroerd dat ze vergat haar man over het voorval met de spiegel en de huilbui te vertellen. Het voorkwam dat zijn vader domme dingen zei. Het was warm. Daardoor geurden de lelies zo sterk dat de kleine ze kon ruiken. Hij vond het verrukkelijk en kreeg het vermoeden dat er een ander soort liefde bestond dan de geneztheid die hij voor zijn moeder voelde: een andere, mateloze liefde die zou ontluiken bij het zien van de ultieme schoonheid en waarvan de betovering zo bedwelmend was als die bloemengeur.

Zijn vader, die nog niet was bekomen van zijn enthousiasme over dat eerste zinnetje, zei tegen zijn vrouw: ‘Hij heeft gelijk. Die jurk staat je goed.’

Het bracht Enide de uitspraak van haar zoon weer te binnen. Hoe was het mogelijk dat ze die vergeten was? Wat was er gebeurd? Ze dacht terug aan de tranen en de spiegel, maar besloot dat het zonde zou zijn om die allereerste zin daardoor te laten overschaduwen.

Déodat werd opgetild en uitbundig geprezen door Honorat, die hem ‘mijn kleine genie’ noemde.

‘Waarom?’ vroeg de baby.

Verbijstering bij de ouders: ‘Hij zei “waarom”! Hij zei “waarom”!’

De kleine begreep dat hij niet alleen zijn moeder, maar ook zijn vader moest ontzien: die mensen verbaasden zich over het minste of geringste.